

Сухан В.С., Анталовці О.В., Козодаєв С.П., Фейса І.І.

Sukhan V.S., Antalovtsi O.V., Kozodayev S.P., Feisa I.I.

**Вплив війни проти російської
військової агресії на стан здоров'я
населення старших вікових
груп Закарпаття****The impact of the war against russian
military aggression on the health
of the population of older age groups
of Transcarpathian region**ДВНЗ «Ужгородський національний університет»,
м. Ужгород, УкраїнаState University "Uzhhorod National University",
Uzhhorod, Ukraineviktorija.sukhan@uzhnu.edu.ua**Вступ**

Війна між Україною та росією стає однією з найбільш кровопролитних у сучасній історії, адже масштаби втрат з обох боків уже значно більші, ніж у типовій війні сучасності [1]. Війна негативно впливає на здоров'я громадян. Враховуються не лише наявні поранення, контузії та травми, а й довгострокові наслідки. У майбутньому багато українців можуть зіткнутися з психологічними та психічними проблемами, зростанням рівнів залежностей та загостренням хронічних хвороб [2]. Спеціалісти вказують на зростання загрози значного поширення таких інфекційних захворювань як холера, COVID-19, кір, поліомієліт, дифтерія та гепатит А [3]. Аналіз наукових інформаційних джерел вказує на те, що в період війни українці почали рідше звертатися до закладів охорони здоров'я як з профілактичною, так і медичною метою. Як результат, зростає кількість хронічних захворювань, виявлених в занедбаних стадіях, що негативно впливає на стан хворих та тривалість та ефективність лікування [4]. В доступних наукових роботах вказується на комплексний негативний вплив війни проти російської агресії на стан громадського здоров'я та медикодемографічну ситуацію в Україні в залежності від регіону проживання: зона активних бойових дій, зона тимчасової окупації та регіону віддаленого від зони активних бойових дій [5–7].

Наведене і визначило актуальність даного дослідження.

Мета: дослідити вплив війни проти російської військової агресії на стан здоров'я населення старших вікових груп Закарпаття.

Об'єкт і методи дослідження

Матеріали: результати соціологічного опитування 237 постійних жителів Закарпатської області віком старше 60 років життя. Дані про респондентів

наведено в табл. 1.

В цілому структура опитаного населення відповідає генеральній сукупності населення Закарпатської області у віці старше 60 років життя.

Методи: бібліосемантичний, соціологічний, медико-статистичний, структурно-логічного аналізу. Під час проведення соціологічного дослідження збережено конфіденційність інформації про респондентів.

Результати дослідження та їх обговорення

На першому етапі дослідження було встановлено рівень зміни стану здоров'я в опитаного населення та звернення до закладів охорони здоров'я за медичною допомогою. Отримані результати наведено в табл. 2.

Аналіз наведених в табл. 2 даних дослідження вказує на те, що за період війни проти російської військової агресії стан здоров'я погіршився у 89,0% респондентів, при цьому 76,4% опитаних стали рідше звертатися до закладів охорони здоров'я за медичною допомогою, 40,9% респондентів стали частіше практикувати самолікування.

Важливим результатом дослідження стало те, що рівень особистого здоров'я як особистого пріоритету скоротився в 9,3 разу: із 47,3% до 5,1%.

Далі вивчалось питання негативного впливу на стан здоров'я детермінант формування здоров'я, які викликані війною проти воєнної російської агресії. Оцінка проводилася в бальній системі від 0 до 10, де 0 – відсутність впливу, 10 – максимальний вплив. За результатами анкетування розраховано середній бал по кожній позиції опитувальника. Отримані результати наведено в табл. 3.

Аналіз наведених в табл. 3 результатів соціологічного опитування населення старших вікових груп Закарпатської області вказує на негативний вплив війни проти російської воєнної агресії на стан їх здоров'я.

Найвищий комплексний негативний вплив на стан здоров'я респондентів мають поведінкові,

Таблиця 1

Дані про опитане населення

Характеристика	абс	%
<i>Стать</i>		
Чоловік	109	46,0
Жінка	128	54,0
<i>Вік</i>		
60-69 років	130	54,8
70-79 років	98	41,4
80 років і старше	9	3,8
<i>Місцевість проживання</i>		
Місто	114	48,1
Село	123	51,9
<i>Соціальний стан</i>		
Пенсіонер	171	72,2
Інвалід	15	6,3
Працює	32	13,5
Приватний підприємець	19	8,0
<i>Склад сім'ї</i>		
Проживає в сім'ї	139	58,6
Проживає самотужки	98	41,4

Таблиця 2

Рівень зміни стану здоров'я та звернення до закладів охорони здоров'я за медичною допомогою за період війни проти російської військової агресії

Показник	абс	%
За період війни стан здоров'я не змінився	5	2,1
За період війни стан здоров'я покращився	9	3,8
За період війни стан здоров'я погіршився	211	89,0
Не може оцінити	12	5,1
За період війни частіше звертається до закладів охорони здоров'я	39	16,5
За період війни рідше звертається до закладів охорони здоров'я	181	76,4
Не може оцінити	17	7,2
За період війни частіше використовує спосіб самолікування	97	40,9
За період війни рідше використовує спосіб самолікування	119	50,2
Не може оцінити	21	8,9
<i>Особисті пріоритети до війни</i>		
Особисте здоров'я	112	47,3
Здоров'я членів сім'ї	38	16,0
Економічний стан сім'ї	52	21,9
Особиста безпека	3	1,3
Безпека членів сім'ї	5	2,1
Особисті умови проживання	27	11,4
<i>Особисті пріоритети під час війни</i>		
Особисте здоров'я	12	5,1
Здоров'я членів сім'ї	62	26,2
Економічний стан сім'ї	59	24,9
Особиста безпека	9	3,8
Безпека членів сім'ї	62	26,2
Особисті умови проживання	18	7,6

Таблиця 3

Рівень негативного впливу детермінант, які викликані війною проти російської агресії на стан здоров'я респондентів

Показник	Середній бал
Втрата попередніх сталих умов якісного проживання	6,2
Зниження якості умов проживання	5,3
Постійний страх за життя та здоров'я рідних людей	8,4
Трагічна втрата близьких людей	7,9
Вимушений розрив сімей	8,3
Втрата зв'язку з рідними	8,4
Періодичне зниження доступу до питної води та погіршення її якості	5,1
Зниження доступу до продуктів харчування	3,8

Низький рівень поведінки скерованої на профілактику захворювань	7,6
Зниження доступу до лікарських засобів	3,8
Зниження доступу до медичних послуг в тому числі екстреної медичної допомоги та послуг з відновного лікування і паліативної допомоги	3,2
Зниження рівня відношення до здоров'я, як до особистого пріоритету	5,9
Життя тривалий час без освітлення	7,2
Низький рівень мобільного зв'язку	5,7
Низький рівень доступу до системи Інтернет	5,7
Зниження доступу до регулярної об'єктивної інформації	5,7
Життя в постійному стресі із-за повітряних тривог	6,1
Високий рівень самолікування в тому числі при станах, що несуть загрозу життю.	5,2
Зниження економічного стану	4,8
Відсутність умов для здорового способу життя	3,7
В холодний період року певний період вимушене життя при низькій температурі	6,2

соціально-економічні та біологічні детермінанти, які викликані війною проти російської воєнної агресії.

До основних соціально-економічних наслідків, які негативно впливають на стан здоров'я постійного населення старших вікових груп регіону, який віддалений від зони активних бойових дій відносяться: постійний страх за життя та здоров'я рідних людей (8,4 бали), вимушений розрив сімей (8,3 бали), трагічна втрата рідних (7,9 балів), низький рівень інтернет та мобільного зв'язку (вимушена ізоляція) (5,7 балів), зниження рівня економічного забезпечення (4,8 балів).

До основних поведінкових та біологічних детермінант, які негативно впливають на стан здоров'я респондентів відносять: втрата попередніх сталих умов якісного життя (6,2 балів) при проживанні в несприятливих санітарно-гігієнічних умовах (6,2–5,1 балів) та в постійному стресі (6,1 балів) із втратою поведінки, яка скерована на відповідальне відношення до особистого здоров'я.

Перспективи подальших досліджень пов'язані з вивченням впливу війни проти російської військової агресії на стан медико-демографічної ситуації в Закарпатті.

Висновки

За період війни проти російської військової агресії стан здоров'я погіршився у 89,0% респондентів,

при цьому 76,4% опитаних стали рідше звертатися до закладів охорони здоров'я за медичною допомогою, 40,9% респондентів стали частіше практикувати самолікування. Рівень особистого здоров'я як особистого пріоритету скоротився в 9,3 разу: із 47,3% до 5,1%.

До основних соціально-економічних наслідків, які негативно впливають на стан здоров'я постійного населення старших вікових груп регіону, який віддалений від зони активних бойових дій відносяться: постійний страх за життя та здоров'я рідних людей (8,4 бали), вимушений розрив сімей (8,3 бали), трагічна втрата рідних (7,9 балів), низький рівень інтернет та мобільного зв'язку (вимушена ізоляція) (5,7 балів), зниження рівня економічного забезпечення (4,8 балів).

До основних поведінкових та біологічних детермінант, які негативно впливають на стан здоров'я респондентів відносять: втрата попередніх сталих умов якісного життя (6,2 балів) при проживанні в несприятливих санітарно-гігієнічних умовах (6,2–5,1 балів) та в постійному стресі (6,1 балів).

Результати дослідження вказують на негативний вплив війни проти російської воєнної агресії на стан здоров'я населення старших вікових груп території віддаленої від зони активних бойових дій.

Література

1. Скільки військових та цивільних загинули в ході конфліктів після Другої світової війни. [Internet] Київ, 2022 [цитовано 2024 Сер 1] Доступно: https://www.slovoidilo.ua/2022/10/31/infografika/suspilstvo/skilky-vijskovyx-ta-cyvilnyx-zahynuly-hodi-konfliktiv-pislya-druhoi-svitovoyi-vijny?utm_source=gravitec&utm_medium=push&utm_campaign=
2. Миронюк ІС, Слабкий ГО, Лопіт ВВ. Вплив війни проти російської агресії на стан громадського здоров'я населення регіону віддаленого від зони активних бойових дій. Громадське здоров'я в Україні: здобутки та виклики сьогодення: колективна монографія. Полтава; 2023. 44 – 49.
3. Миронюк ІС, Слабкий ГО, Щербінська ОС, Білак-Лук'янчук ВЙ. Наслідки війни з Російською Федерацією для охорони здоров'я України. Репродуктивне здоров'я жінки. 2022 Гру 1; 8: 26–31.
4. Миронюк ІС, Слабкий ГО, Білак-Лук'янчук ВЙ. Виклики для системи громадського здоров'я регіонального рівня в умовах воєнного стану в Україні (Challenges for the Regional Public Health System Under Martial Law in Ukraine). Ružomberké zdravotnícke dni. 2022 – XVI. Ročník: Zborník z medzinárodnej konferencie. 2022 Nov; Ružomberok. Ružomberok (Sk); p. 358-363.
5. Слабкий ГО, Німчук СС. Вплив війни з рф на соціально-економічні детермінанти формування громадського здоров'я населення України. Scientific research in the modern world. Proceedings of the 4th International scientific and practical conference. Perfect Publishing. Toronto, Canada. 2023 Feb. p.94- 98.

6. Слабкий ГО, Білак-Лук'янчук ВЙ, Іванинна ММ. Вплив соціально-економічних детермінант на стан формування громадського здоров'я в умовах війни з рф. Innovations and prospects in modern science. Proceedings of the 2nd International scientific and practical conference. SSPG Publish. Stockholm, Sweden. 2023 Feb. p. 70- 74.

7. Слабкий ГО, Іваць-Чабіна АР, Чіркак ВЗ. Вплив війни з рф на стан психічного здоров'я населення України та місце системи громадського здоров'я в його збереженні. Science and technology: problems, prospects and innovations. Proceedings of the 5th International scientific and practical conference. CPN Publishing Group. Osaka, Japan. 2023 Feb. p.54 -58.

References

1. Skilky viiskovykh ta tsyvilnykh zahynuly v khodi konfliktiv pislia Druhoi svitovoi viiny. [Internet] Kyiv,2022 [cited 2022 Aug 1] Available from: https://www.slovoidilo.ua/2022/10/31/infografika/suspilstvo/skilky-vijskovykh-ta-cyvilnykh-zahynuly-xodi-konfliktiv-pislya-druhoyi-svitovoyi-vijny?utm_source=gravitec&utm_medium=push&utm_campaign= [In Ukrainian].

2. Myroniuk IS, Slabkyi HO, Lopit VV. Impact of the war against Russian aggression on the state of public health of the population of the region distant from the active combat zone. Public Health in Ukraine: Achievements and Challenges of Today: collective monograph. Poltava, 2023; 44–49 [In Ukrainian].

3. Myroniuk IS, Slabkyi HO, Shcherbinska OS, Bilak-Lukianchuk VY. Consequences of the war with the Russian Federation for the healthcare system of Ukraine Women's reproductive health. 2022 Dec 1; 8: 26–31 [In Ukrainian].

4. Myroniuk IS, Slabkyi HO, Bilak-Lukianchuk VY. Challenges for the Regional Public Health System Under Martial Law in Ukraine. Ružomberské zdravotnícke dni. 2022 – XVI. Ročník: Zborník z medzinárodnej konferencie. 2022 Nov; Ružomberok. Ružomberok (Sk); p. 358–363 [In Ukrainian].

5. Slabkyi HO, Nimchuk SS. Impact of the war with Russia on the socio-economic determinants of public health formation in Ukraine. Scientific research in the modern world. Proceedings of the 4th International scientific and practical conference. Perfect Publishing. Toronto, Canada. 2023 Feb. p 94–98 [In Ukrainian].

6. Slabkyi HO, Bilak-Lukianchuk VY, Ivanyinna MM. Impact of socio-economic determinants on the state of public health formation under the war with Russia. Innovations and prospects in modern science. Proceedings of the 2nd International scientific and practical conference. SSPG Publish. 2023 Feb. p. 70–74 [In Ukrainian].

7. Slabkyi HO, Ivats-Chabina AR, Chirpak VZ. Impact of the war with Russia on the mental health of the population of Ukraine and the role of the public health system in its preservation. Science and technology: problems, prospects and innovations. Proceedings of the 5th International scientific and practical conference. CPN Publishing Group. Osaka, Japan. 2023 Feb. p.54–58 [In Ukrainian].

Мета: дослідити вплив війни проти російської військової агресії на стан здоров'я населення старших вікових груп Закарпаття.

Матеріали та методи. *Матеріали:* результати соціологічного опитування 237 постійних жителів Закарпатської області віком старше 60 років життя. *Методи:* бібліосемантичний, соціологічний, медико-статистичний, структурно-логічного аналізу.

Результати. За період війни проти російської військової агресії стан здоров'я погіршився у 89,0% респондентів при цьому 76,4% опитаних стали рідше звертатися до закладів охорони здоров'я за медичною допомогою, 40,9% респондентів стали частіше практикувати самолікування. Рівень особистого здоров'я як особистого пріоритету скоротився в 9,3 разу: із 47,3% до 5,1%.

До основних соціально-економічних наслідків, які негативно впливають на стан здоров'я постійного населення старших вікових груп регіону, який віддалений від зони активних бойових дій відносяться: постійний страх за життя та здоров'я рідних людей (8,4 бали), вимушений розрив сімей (8,3 бали), трагічна втрата рідних (7,9 балів), низький рівень інтернет та мобільного зв'язку (вимушена ізоляція) (5,7 балів), зниження рівня економічного забезпечення (4,8 балів).

До основних поведінкових та біологічних детермінант, які негативно впливають на стан здоров'я респондентів відносять: втрата попередніх сталих умов якісного життя (6,2 балів) при проживанні в несприятливих санітарно-гігієнічних умовах (6,2–5,1 балів) та в постійному стресі (6,1 балів).

Висновки. Результати дослідження вказують на негативний вплив війни проти російської воєнної агресії на стан здоров'я населення старших вікових груп території віддаленої від зони активних бойових дій.

Ключові слова: російська військова агресія, війна, населення, старші вікові групи, Закарпаття, здоров'я, вплив.

Objective: to study the impact of the war against Russian military aggression on the health of the population of older age groups of Transcarpathian region.

Materials and methods. *Materials:* results of a sociological survey of 237 permanent residents of Transcarpathian region over the age of 60. *Methods:* bibliosemantic, sociological, medico-statistical, of structural-and-logical analysis.

Results. During the war against Russian military aggression, the health of 89.0% of respondents worsened, while 76.4% of respondents started seeking for medical help less often, and 40.9% of respondents started practicing self-treatment more often. The level of personal health as a personal priority decreased by 9.3 times: from 47.3% to 5.1%.

The main socio-economic consequences that negatively affect the health of the permanent population of older age groups of the region, which is remote from the zone of active hostilities, include: constant fear for the life and health of relatives (8.4 points), forced separation of families (8.3 points), tragic loss of relatives (7.9 points), low level of Internet and mobile communications (forced isolation) (5.7 points), decrease in the level of economic security (4.8 points).

The main behavioral and biological determinants that negatively affect the respondents' health include: loss of previous stable conditions of quality of life (6.2 points) when living in unfavorable sanitary and hygienic conditions (6.2–5.1 points) and in constant stress (6.1 points).

Conclusions. The results of the study indicate the negative impact of the war against Russian military aggression on the health of the population of older age groups of the territory remote from the zone of active hostilities.

Key words: Russian military aggression, war, population, older age groups, Transcarpathian region, health, impact.

Конфлікт інтересів: відсутній.

Conflict of interest: absent.

Відомості про авторів

Сухан Вікторія Семенівна – кандидат медичних наук, доцент, доцент кафедри громадського здоров'я ДВНЗ "Ужгородський національний університет"; площа Народна, 3, м. Ужгород, Україна, 88000.
viktorija.sukhan@uzhnu.edu.ua, ORCID ID 0000-0001-7022-7495

Анталовці Ольга Василівна – кандидат юридичних наук, доцент кафедри громадського здоров'я ДВНЗ "Ужгородський національний університет"; площа Народна, 3, м. Ужгород, Україна, 88000.
olgantalovtsi@gmail.com, ORCID ID 0000-0001-8796-8855

Козодасв Сергій Петрович – кандидат юридичних наук, асистент кафедри громадського здоров'я ДВНЗ "Ужгородський національний університет"; площа Народна, 3, м. Ужгород, Україна, 88000.
88000.ksp753@gmail.com, ORCID ID 0000-0002-3411-2161

Фейса Іван Іванович – старший викладач кафедри громадського здоров'я ДВНЗ "Ужгородський національний університет"; площа Народна, 3, м. Ужгород, Україна, 88000.
ivfeysa@gmail.com, ORCID ID 0000-0003-4133-9150

Стаття надійшла до редакції 05.08.2024

Дата першого рішення 09.08.2024

Стаття подана до друку 12.09.2024